
KRÓNKA

DÍJÁTADÁS A FORUMBAN – Április 11-én a Forumban átadták az 1991. évi Híd Irodalmi Díjat Jung Károlynak és a Forum Képzőművészeti Díjat Bela Durancinak. Az egybegyűlteket a Forum Igazgatóbizottságának elnöke, Dávid András köszöntötte. „Abban a hitben vagyunk itt, hogy éppen most a szóba vetett hit a legnagyobb varázslat. . . Hiszünk abban, hogy e két rangos díj annyit jelent, hogy vagyunk, hogy létezőnk, hogy itt akarunk maradni, hogy hiszünk a folyamatosságban, a művészet, az igaz szó folyamatosságában.”

Jung Károly kötetét a Híd-díj bírálóbizottságának elnöke, Juhász Erzsébet méltatta:

A Híd-díjas Barbaricum köszöntésére

Milyen az a *költői én*, aki a *Barbaricum* verseiben megszólal? Támpontul a kötet záró, ars poeticának is tekinthető frás egy részlete szolgálhat: „Jómagam ugyanis a szenttelen és közömbös művi álorcáját próbálgatom kitartóan ábrázatomra illeszteni – vallja Jung Károly –, s miként az álorcában bujdosás sem sok eséllyel kecsegtet, sokkal inkább a *versben bujdosás* látszik egyelőre kivihetőnek (. . .). Nos, persze, a versben, szóban bujdosás sem más, mint *nyelvben bujdosás*, s ha a kegyes pillanat úgy adja, a költő kipislant olykor-olykor a szavak, frásjelek – főképp pontosvesszők és gondolatjelek – mögül, s szembenéz az olvasóval.”

Ami először ötlük szembe a *Barbaricum* verseiben megszólaló költői ént illetően, az az, hogy nem személyes, legalábbis nem abban az értelemben, hogy egyetlen emberöltő terének és idejének konkrét koordinátáiba lenne beszorítva. Ilyen értelemben értendő talán mindegyik a fent idézett bujdosás, a szenttelen és közömbös művi álorcája. Alakoskodó, szerepjátszó költői énnel van dolgunk a *Barbaricum* verseiben, ahol ez az alakoskodás és szerepjátszás a *tér és idő kitágításának eszköze*. S így nem maga az én, hanem a költői nézőpont lesz a hangsúlyos; mindaz, amit e kitágított nézőpont befog. Ez pedig messze túl egy emberöltőn: évezredek fogad magába Pannóniáig, s a „sokkal előbbi kemény kőbalta” idejéig visszamenőleg. Egész Kelet-Közép-Európa térségét a maga történelmi, művelődéstörténeti és közértörténeti rétegeztségében, társadalmi és politikai adottságaiban. De nemcsak horizontálisan, hanem vertikálisan is kitágul a nézőpont: felfelé a „Kaszáscsillagig”, a „mindenség vesztelőhelyé”-nek nevezett holdig, a „hét ágra álló napig”, s lefelé: a kút fodrozó vizéig, ahonnan „vizet húznak a gyerekkor fehér angyalai”.

Nyomok után kutat az így kitágult költői tekintet, de folyamatosságként mindössze a konokul ismétlődő *magva szakadást* ismeri fel, ahol az egyetlen remény és esély a barbárokkal dacoló konok újrakezdés. Hiszen több évezrednyi lét válik nyomtalaná újra meg újra e „süppedő vidéken”, mert „a hordák, / Ha jártak

vagy járnak errefelé, mindent, / Mi mozdítható, tövestül kitéptek". A magva szakadás mint múlhatatlan és elháríthatatlan vesztély telítődik e kötet verseiben olyan tartalmakkal, amelyek nemcsak jelenünk társadalmi-politikai apokaliptizisét vetítik előre – hisz ne feledjük, e könyv még a viszonylagos nyugalom, a még csak lapangó ellentétek ma már boldognak tűnő békeidejében íródott – de a kelet-közép-európai ember sajátos sorshelyzetét is megfogalmazák. E sorshelyzetben az idő válik újra meg újra magva szakadttá, s így a lét sem lehet megélhető folyamatosság, csak „köztes vergődés”, s „Az abortált múlt, az elvetélt jelen maga / A temető, kikapart méhű jövő; kannibál műrekmek”.

Otthon megélt hontalanság kíséri a kelet-közép-európai ember sorsát. A hidegen ragyogó csillagok közül „hazáig / Nem vezet el már egyik sem”. Örök prédasors ez. S egy van csupán, ami állandó, jól látja a történelem, a múltelődéstörténet és a néphiedelmek évszázadain pásztázó költői tekintet: s ez nem más, mint a félelem: „A félelem verejtékszaga / Meg az iszonyaté facsar könnyet szemünkbe, zokog / Magában sok apró tragédia; sehová vívő lépéscsokok.”

Annak a nehezen, egyre nehezebben kiküzdhető reménységnek a „rovátkái” ezek a versek, hogy ezen az öröktől fogva tiport barbár tájon mégsem lesz végérvényes a magva szakadás: „Akad tán botanikus, / Szakadt ág orvosa. Meg a rovásfán rovátka.” Annak az egyre nehezebben kiküzdhető reménységnek, mely számot vet, megszenvedetten tudja, mind történetileg, mind ön- és helyzetismeret tekintetében; a kelet-közép-európai prédasors valamennyi vonatkozásában, hogy:

*Tévedés azt hinni, hogy mindez átmeneti.
Tévedés azt hinni, hogy majd később következik.
Voltaképpen már nem következik semmi!
Nyelvében bolyongva ma eltéved az ember.
Holnap elbotlik félbehagyott mondataiban.
Később elvágódik a kiállt szócsonkokon.
Istenem, hogy kapaszkodna a felkiáltójeleken,
Hisz rajtuk leng zászlaja félárbcra vonval*

*Mert nem következik már az égvilágon semmi,
Csak a halálba simulás: szóban, ölelésben,
Konok Durának áradásában, mely elmossa
A partot, előnti a réteket, a kerteket;
Elmossa a földről az élőknék lába nyomát,
Kimossa a földről őseit, nevét, csonjtait,
S írmagja sem marad többé.*

JUHÁSZ Erzsébet

Jung Károly két versének felolvasásával köszönte meg a díjat. Sava Stepanov, a Forum-díj zsűrielnöke Bela Duranci munkásságát méltatta a következő szavakkal: „Bela Duranci, többek között a Forum-díj zsűriének tagjaként is, másfél évtizeden át méltatta a vajdasági képzőművészet legkiválóbb alkotóit. Művészettörténet-írása páratlan mifelénk: mindent előbb maga akar átélni, előbb fel akarja fogni minden egyes mű szellemi üzenetét, hogy ezek birtokában jusson el a végkövetkeztetésig. Munkásságát sajátos humanizmus hatja át.” Bela Duranci a következőképpen köszönte meg a díjat: „A múltrol meg a számok furcsaságairól szeretnék egy-két keresetlen szót szólni. Nemrégiben éppen a múlt évi Forum-díjas festővel, Penovác Endrével utaztam Budapestre, ahol ő az Art-expón állított ki. Útközben beugrottunk a Petőfi Irodalmi Múzeumba, ahol a Füst Milán-kollekciót láthattuk. Rengeg értékes képet. De én a sok műtárgy között egy sárga cédulára lettem figyelmes. Vitrinben állt, s nem más volt, mint meghívó a Nyolcak kiállítására, 1912. november 15-én délután négy órára. Azoknak a Nyolcoknak a kiállítására szolt a meghívó, akik 1909 Szilveszterén kaput nyitottak a modern magyar festészetnek. Ez a megsárgult papiros a sorrendben harmadik kiállításukra invitált, amikor a Nyolcak már csak négyen voltak. S köztük volt Tihanyi Lajos is, az a Tihanyi, akivel Pechán József tartózkodik Nagybányán, s köztük volt Cigány Dezső is, aki egyenesen Matisse műterméből hozza vidékünkre a koloritás eszméjét, amelyet felénk éppen a mi Pechán Józsefünk emel európai rangra, méghozzá már 1913-ban. Így tehát a Nyolcak közvetítésével érkezik meg ide Vajdaságba az akkor Európában modernnek tartott festészet. De az élet zajlik tovább, és Tihanyi később Párizsban tűnik fel, s lesz közeli barátja

Branko Poljanski zenitista festőnek. S míg ők együtt dolgoznak, éppen itt Újvidéken írja majd le Csuka Zoltán, hogy „Zenit + Út + Ma, mi egyek vagyunk!” Minden itt kavargó tehát a sárga meghívó és ama dátum körül. A dátumot azért említtem, mert sokszor hiszek a számok misztikájában. A mi pesti utunk egyébként április 4-én volt, azon a napon, amikor 1915-ben meghalt a valjevói kórházban Nadežda Petrović, aki már jugoszláv szellemű művészteletet hozott létre az akkori Szerbiában. Ugyancsak ezen a napon halt meg 1990-ben Ács József, a most már szétesett ország első művésztelepének a megalapítója. Mi ezen a napon utaztunk Pestre, de Csongrád érintésével, ahol Penóvácnak azóta ugyancsak kiállításra nyílt, tehát abba a Csongrádba, ahol Miloš Crnjanski, az *Őrökös vándorlás* írója született, s aki megírva a hontalanság nagy regényét, maga is hontalanná vált. . .

Ma itt Jung Károlynak Híd-díjat adtunk át kitűnő kötetéért, a *Barbaricum*ért. Ha jól tudom, nem más napon, mint József Attila születése napján, tehát a költészet napján. . . Hát ennyit a múlttól és a számokról. Köszönöm az elismerést.”

26. KMV – Huszonhatodik alkalommal tarották meg a Középiskolások Művészeti Vetélkedőjét. A körülmények ellenére a szemle színvonala nem csökkent, a diákok lelkesedése pedig a korábbi éveken is túltett. Csupán a képzőművészeti vetélkedő anyaga hagyott kívánnivalót maga után. A legjobb festményt Gortvai Lúcia (Becse), a legjobb rajzot Szatmári Mihály (Kovin), a legjobb szobrot Tóth Ágnes (Zenta) készítette, az iparművészet kategóriájában pedig Hajnal Viktor és Gere Beáta (Zenta) bizonyult kiemelkedőnek.

A népzenei vetélkedőre Temerinben került sor, s ebben a versenyágban változatosabb volt a repertoár és nagyobb a konkurencia, mint korábban. A szólóénekesek közül a topolyai Cservenák Vilmos bizonyult legjobbnak, aki gyimesi és kalotaszegi keserverset adott elő. A legjobb hangszereslista, Lajkó Félix becsei tanuló román táncot mutatott be egyedi, eredeti előadásban.

A Szabadkán megtarott színművészeti vetél-

kedőn kilenc előadás szerepelt. A legjobb a zentaiak A halál álma című produkciója lett, Földi Mónika tanuló rendezte. Rendezői díjat kapott még a topolyai Kovács Attila is, aki a Fekete bárány cirkuszt állította színpadra.

A legjobb műfordítást a becsei Ferenczi Andrea készítette, Wolfgang Borchert szövegét ültette át magyar nyelvre.

Becsen tartották meg az előadóművészeti és az irodalmi vetélkedőt. A legjobb versmondónak a becsei Varga Izabella, a legjobb prózamondónak pedig a szabadkai Kalmár Zsuzsa bizonyult, környezetnyelvi versmondásáért Miluška Petrić kapott díjat.

Az irodalmi vetélkedő keretében ezúttal is jelentős munkák születtek. A humoreszk kategóriájában a becsei Pesitz Mónika, a kritika kategóriájában pedig az újvidéki Matuska Ágnes bizonyult legjobbnak, a legsikeresebb novellát a zentai Ónody Boglárka, a legkidolgozottabb riportot pedig a zrenjanini Szűts Zoltán írta. A zsűri megítélése szerint a versek között a szabadkai Lényí Hedda munkái emelkedtek ki a mezőnyből. Az újvidéki Kubát Gábor folyóiratunk különdíját kapta, verseit e számunk szép irodalmi rovatában közöljük.

A GYERMEKRÁDIÓ NÉPZENEI VETÉLKEDŐJE – A Gyermekrádió hagyományos Szólj, síp, szólj! című népzenei vetélkedőjére április elején került sor Újvidéken. A szemlét nagy érdeklődés övezte, hiszen idén a vártnál jóval több résztvevő nevezett be, mintegy négyszáz vajdasági általános iskolás mérte össze tudását, a barátokból és a hagyományok továbbadásának színtere lett a népzenei találkozó. A kisdíjakok a szólóéneklés, az énekcsoportok, a hangszereslisták és a hangszeres kisegyüttesek kategóriájában, több korcsoportban versenyeztek.

JUHÁSZ FERENCÉ AZ ARANYKOSZORÚ – A szép hagyományokkal rendelkező Sztrugai Költészeti Esték rendezvény tanácsa az idén Juhász Ferencnek ítélte oda hagyományos irodalmi díját, az Aranykoszorút. A hírt a Macedon Tudományos és Művészeti Akadémia díszülésén tették közzé, a díj átadására pedig az augusztus végi ohrid-sztrugai rendezvényen kerül sor.

Addigra a szkopjei Kultura és az újvidéki Forum Könyvkiadó közös kiadásában megjelenik a díjazott költő mintegy háromezer sort tartalmazó kétnyelvű verseskötete, amelynek anyagát Paszkal Gilevszki válogatta és fordította macedón nyelvre.

ELHUNYT JOSIP VIDMAR ÉS STOJAN ČELIĆ – Ljubljánában kilencvenhét éves korában elhunyt Josip Vidmar író, irodalomtörténész és politikus. Még az első világháború előtt Prágában műszaki főiskolán tanult, majd az orosz fogságból való szabadulása után Bécsben filozófiát és irodalomtörténetet hallgatott. 1934-től a háborúig a ljubljanei Nemzeti Színház dramaturgia. A háború után is tanár és politikus. Irodalomtörténészként az orosz, a francia és a német írók műveit tanulmányozza és fordítja, a színházhoz való hűségét pedig többkötetes dramaturgiai jegyzetei bizonyítják. Évtizedeken keresztül elnöke volt a Sterija Játékok főbizottságának. 1977-ben *Esszék és meditációk* címmel kötete jelent meg a Forumnál is.

Stojan Čelić, a geometriai formák megteremtője a modern szerb festészetben, életének hatvanhetedik évében távozott az élők sorából. A belgrádi művészeti akadémia tanára volt, tagja a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémiának s alapító szerkesztője az *Umetnost* című folyóiratnak. Számos tanulmány szerzője. Festett, grafikát és faliszőnyeget készített, könyveket illusztrált. Az ő rajzaival jelent meg többek között József Attila *Külvárosi éj* című kétnyelvű kötete a Forumnál, amelyet Danilo Kiš fordított.

TANÁCSKOZÁS A HARMINCAS ÉVEK MAGYAR EPIKÁJÁRÓL – A pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Irodalomelméleti és Irodalomtörténeti Tanszékének szervezésében április 3-ától 5-éig tudományos tanácskozást tartottak Poétikai szemléletformák a 30-as évek magyar epikájában címmel. Az Újvidéki Egyetem Magyar Tanszékéről Bányai János és Bori Imre vett részt a konferencián, az ő előadásukat közöljük Kérdések és Válaszok rovatunkban.

Christophe Cogez, Franciaország